

En gammel Stodderkongeinstruks.

Ved *J. Carl Christensen.*

I ældre Tider blev der jo ikke gjort saa meget for de fattige Folk, der ikke kunde ernære sig selv, som i vore Dage: der var egentligt ikke andet for disse stakkels Mennesker at gøre end gaa omkring at tigge. Dette var selvfølgelig højst uheldigt, og blev efterhaanden rent ud til en Landeplage.

I Begyndelsen af det nittende Aarhundrede blev der da ogsaa fra Myndighedernes Side forsøgt paa at bringe en Smule Orden i Fattigforsørgelsen. Det blev bl. a. bestemt, at hvert Sogn skulde sørge for sine fattige.

Ved den Tid blev der rundt om i Landsognene ansat nogle Mænd, som skulde paase, at ingen Betler fra fremmed Sogne gik omkring og tiggede. Blev saadanne antruffet, skulde de transporteres til Sognefogeden som saa skulde sørge for, at de blev sendt til Arresten.

Disse Opsynsmænds officielle Navn var Betjente, men de blev næsten aldrig kaldt andet end Stodderkonger. Det var i Almindelighed ikke nogen anset Stilling at være Stodderkonge, som oftest var det vel nok en nogenlunde skikkelig Mand, som ellers skulde leve af Tiggeri, der fik Stillingen, saa var man da fri for at have ham løbende med Tiggerposen. Ganske

vist var Lønningen meget beskeden, men en Mand, som skulde holde Styr paa Tiggerne, kunde dog ikke godt selv befatte sig hermed.

Nu er Stodderkongen forlængst forsvundet, det er kun enkelte af vi ældre, som kan huske denne Skikkelse.

I mit Fødesogn, Thorstrup, mindes jeg fra min tidligste Drengetid, det maa have været allersidst i 70erne, Sognets Stodderkonge; det var en gammel affældig Husmand, som sikkert ikke var istand til at »tage en Mand i Kraven«; men Stodderkonge var han. Jeg erindrer ham som en gammel Mand, iført sort Vadmels-Frakke og med en gammel Sabel i et Bælte om Livet. Manden havde vistnok været Befalingsmand i Hæren i sine unge Aar, og fra den Tid havde han bevaret Lysten til at gaa med Sidevaaben — det styrkede jo ogsaa Respekten overfor genstridige Betlere, som han kunde træffe paa sine Inspektionsture, naar Mads trak Dyrendalen og erklærede: »De er banneden o'et den her, du skal dans atter«. Den sidste Stodderkonge i Thorstrup, døde 87 Aar gammel 1887 paa Horne Fattiggaard.

Jeg har paa Landsarkivet i Viborg fundet en Instruks for Stodderkongen i Nabokommunerne til Thorstrup, Øse — Næsberg; da det sikkert kan interessere Folk i vore Dage at læse en saadan, det er jo dog en Stump Kulturhistorie, har jeg skrevet den af.

Den lyder saaledes:

INSTRUKS

for den Betjent, der ansættes i Øse og Næsberg Sogne for at hemme Betleri, Løsgængereri og Forbrydelser af Udensogne eller fremmede Personer, der maatte indfinde sig uden behørig Rigtighed i fornævnte Sogne.

1.

Den antagne Betjent bør stedse, overalt i Øse og

Næsberg have et vaagent Øje og nøje Opsigt med, om nogen Fremmed er indkommen i Sognene som Betler, Løsgænger eller Forbryder; og om nogle af saadanne antræffes bør han straks anholde dem, og tilligemed alt hvad de have med at føre, bringe til Sognefogeden, og siden derfra hvorhen han eller Fattigkommissionen det maatte forlange.

2.

For Betlere ansees alle de der paa Veje eller Gader, i Huse eller Gaarde, ved Ord eller Gebærder, eller ved at fremvise legemlig Bræk, anholder om Almisse eller modtager samme. Løsgængere ansees de for som gaar omkring i Sognene, og ikke kan forevise Pas eller Bevis for deres lovlige Ærinder.

3.

Den antagne Betjent bør ved enhver Anholdelse undersøge og angive hvem der kan vidne om de anholdte Personers Forseelse.

4.

Den ansatte Betjent bør stedse nøje undersøge om nogen i Sognene huser de i 2den Post benævnte Personer, og hvorlænge, samt angive saadant for Fattigkommissionen eller Sognefogeden. Ligeledes bør han undersøge om nogen hæler eller handler med dem, paa det enhver kan blive afstraffet efter Loven.

5.

Dersom den antagne Betjent ikke nøjagtig opfylder hans Pligter, bør han for hver Forseelse straffes i Varde Arrest, med paa egen Bekostning at udholde 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og desuden af Kommissionen mulkteres efter Omstændighederne, hvilken Mulkt hos ham af Sognefogeden og to Mand udpantes.

6.

Hans Løn er 2 Sk. Hamb. Cour. af hver Beboer, som har Hartkorn ved Tjenestens Tiltrædelse, og desuden 2 Tdr. 4 Skp. Rug og 2 Tdr. 4 Skp. Malt, som af Fattigvæsens-Commissionen lignes paa Beboerne i begge Sogne, og leveres ham i to Terminer, nemlig det halve til hvert Aars Jul, og den anden halve Del til hvert Aars St. Hansdag. Endvidere skal Beboere, i Tilfælde at Nat eller Vejrliget gjør det vanskeligt for ham at komme hjem, være pligtig at give ham Husly og Sengeleje i den By, hvor han er ankommen, alt skiftevis mellem Bymændene, hvoraf Opsynsmanden er den første i hver By, og hvorfor ingen maa fordre Betaling af ham; men Kost og Tæring er ingen ham pligtig.

7.

Naar han transporterer nogen paagreben Person, bør han altid forsynes med Vagt eller Vogn af Sognene, naar saadant maa være nødvendigt.

8.

Naar den antagne Betjent anholder nogen, da er den eller disse forpligtede at følge med ham til nærmeste Opsynsmand, for, om de endog ere forsynede med Pas, at faa dettes Rigtighed undersøgt; dog maa han vogte sig for paa Alfar-Veje at anholde nogen, som ikke kjendelig er mistænkelig, og i alle Tilfælde ikke drage nogen ud af sin Vej, men følge dem paa samme til nærmeste By.

9.

Enhver af Sognenes Beboere bør, naar behøves, være Betjenten behjælpelig med at anholde og transportere de i 2den Post omtalte Personer, og ikke i saa Henseende vise dem efterladende eller forsømmelige, under Ansvar og Straf efter Anordningerne.

10.

Ligesom det følger af sig selv, at Betjenten beegner enhver Fremmed, der har lovligt Ærinde, høfligt, saa følger ogsaa heraf, at disse ligesaa høfligt maa beegne ham og finde dem i, at han, i Overensstemmelse med 8de Post, bringer dem til Sognefogeden, eller nærmeste Opsynsmand, for der at faa deres Pas undersøgt, naar han selv sig ikke paa samme forstaar.

11.

Paa det at enhver kan kjende denne Betjent, bliver han at forsyne med et Tegn, udstedt under Sognepræstens Haand og Segl, til Bevis paa hans Antagelse, hvilket han stedse bør føre hos sig og forevise, naar han udfører det ham paaliggende Kald som Fattigvæsenets Politibetjent.

Denne Instruks blev under 17. April 1818 af Herredsfoged Rosenørn indsendt til Stiftamtmandens Approbation.

Instruksen blev approberet af Stiftamtmanden, dog med den Forandring, at Stodderkongen i Tilfælde af, at han ikke passede sit Embedes Pligter, højst kunde idømmes Fængsel paa Vand og Brød i 5 Dage.

(Nu har Fattigforsørgelsen jo taget andre Former end i hine Tider, og den sidste Stodderkonge er forlængst lagt til Hvile; men netop derfor kan det sikkert have Interesse at høre lidt om denne vore Oldeforældres Embedsmand.)
